

GLOBAL TA'LIM STANDARTLARI ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR BILAN INTEGRATSIYA HOLATIDA MILLIYLIKNI SAQLAB QOLISH YO'LLARI

Odilov Komiljon Furqatjon o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti talabasi

E-mail: odilovkomiljon47@gmail.com

ORCID: 0009-0004-5888-8222

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21716379>

Annotatsiya: Mazkur maqolada global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalarning ta'lim tizimiga kirib kelishi sharoitida milliy qadriyatlar, madaniyat va milliy o'zlikni saqlab qolish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish bilan bir qatorda milliy an'analar va ma'naviy merosni yosh avlod ongiga singdirishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Muallif tomonidan milliylikni asrash va rivojlantirishning samarali yo'llari hamda ta'lim tizimida qo'llanilishi mumkin bo'lgan amaliy tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: global ta'lim, milliylik, milliy qadriyatlar, zamonaviy texnologiyalar, raqamli ta'lim, madaniy meros, ta'lim integratsiyasi, ma'naviyat, innovatsion pedagogika, globallashuv.

ПУТИ СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ С СОВРЕМЕННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ

Одилов Комилжон Фуркатжон ўғли

Студент Андиганского государственного педагогического института

E-mail: odilovkomiljon47@gmail.com

ORCID: 0009-0004-5888-8222

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы сохранения национальных ценностей, культуры и национальной идентичности в условиях внедрения глобальных образовательных стандартов и современных технологий в систему образования. Также рассматриваются педагогические возможности эффективного использования инновационных технологий в образовательном процессе наряду с формированием у молодого поколения уважения к национальным традициям и духовному наследию. Автором представлены эффективные пути сохранения и развития национальной самобытности, а также практические рекомендации, которые могут быть применены в системе образования.

Ключевые слова: глобальное образование, национальная идентичность, национальные ценности, современные технологии, цифровое образование, культурное наследие, образовательная интеграция, духовность, инновационная педагогика, глобализация.

WAYS TO PRESERVE NATIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF INTEGRATING GLOBAL EDUCATIONAL STANDARDS WITH MODERN TECHNOLOGIES

Odilov Komiljon Furqatjon o'g'li

Student, Andijan State Pedagogical Institute

E-mail: odilovkomiljon47@gmail.com

ORCID: 0009-0004-5888-8222

Abstract: This article analyzes the issues of preserving national values, culture, and national identity in the context of the integration of global educational standards and modern technologies into the education system. It also highlights the pedagogical opportunities for instilling national traditions and spiritual heritage in the minds of the younger generation while effectively utilizing innovative technologies in the educational process. The author presents effective approaches to preserving and developing national identity, as well as practical recommendations that can be implemented within the education system.

Keywords: global education, national identity, national values, modern technologies, digital education, cultural heritage, educational integration, spirituality, innovative pedagogy, globalization.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Dunyo mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy va madaniy integratsiya jarayonlarining kuchayishi ta'lim sohasida ham yagona standartlar va zamonaviy yondashuvlarning shakllanishiga olib kelmoqda. Xususan, xalqaro ta'lim standartlari, kredit-modul tizimi, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli texnologiyalar hamda sun'iy intellekt imkoniyatlarining ta'lim jarayoniga joriy etilishi ta'lim sifatini oshirish, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish va kadrlar tayyorlash samaradorligini yuksaltirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonining interaktivligi ortib, masofaviy ta'lim, elektron kutubxonalar, virtual laboratoriyalar va onlayn platformalar orqali bilim olish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish, xalqaro tajribalarni o'rganish va global bilimlar makoniga integratsiyalashuvini ta'minlamoqda. Shu bilan birga, ta'limning xalqaro maydonga chiqishi yoshlarning dunyoqarashini kengaytirib, ularni zamonaviy kasb va mutaxassisliklarga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq globallashuv va texnologik taraqqiyotning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda ayrim salbiy oqibatlari ham mavjud. Xususan, turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri natijasida ayrim hollarda milliy til, urf-odatlar, an'analar va ma'naviy qadriyatlarga nisbatan befarqlik kuchayishi mumkin. Ayniqsa, internet tarmog'i va ommaviy axborot vositalari orqali kirib kelayotgan yot g'oyalar hamda ommaviy madaniyat unsurlari yoshlarning milliy o'zligini anglashiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli ta'lim tizimida global standartlarni joriy etish bilan bir qatorda milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va rivojlantirish masalasi alohida e'tibor talab etadi. Milliylik har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, madaniy merosi, tili, diniy va ma'naviy qadriyatlari, urf-odatlari hamda an'analarini o'zida mujassamlashtirgan muhim tushunchadir. U xalqning o'zligini saqlab qolish, milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Ta'lim tizimi esa ushbu qadriyatlarni yosh avlodga yetkazish, ularni milliy ruhda tarbiyalash va barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishda muhim ijtimoiy institut vazifasini bajaradi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Global ta'lim standartlarini zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish jarayonida milliylikni saqlab qolish masalasi pedagogika, falsafa, madaniyatshunoslik va axborot texnologiyalari kesishgan nuqtada shakllanayotgan murakkab ilmiy muammolardan biridir. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy va me'yoriy manbalarni tahlil qilish global ta'lim talablarini milliy

qadriyatlar, tarixiy xotira, ona tili, ma'naviy meros va milliy tarbiya tamoyillari bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Sh.M. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" asarida zamonaviy taraqqiyotning asosiy omili sifatida inson kapitalini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirish, yoshlarning intellektual va ma'naviy salohiyatini yuksaltirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Muallif ta'lim tizimini xalqaro mezonlar asosida modernizatsiya qilish bilan birga milliy o'zlikni, tarixiy merosni va ma'naviy qadriyatlarni asrash zarurligini ta'kidlaydi [1]. Mazkur yondashuv global ta'lim standartlarini milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishda ularni to'g'ridan to'g'ri ko'chirish emas, balki milliy manfaatlar va jamiyat ehtiyojlariga moslashtirish lozimligini anglatadi. Demak, xalqaro tajribani o'zlashtirish jarayonida milliy ta'lim modelining o'ziga xosligini saqlash strategik ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining yangi tahririda har bir shaxsning ta'lim olish huquqi, davlatning uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish, ilm-fan va madaniyatni qo'llab-quvvatlash borasidagi majburiyatlari belgilangan [2]. Konstitutsiyaviy normalar ta'limni nafaqat iqtisodiy taraqqiyot vositasi, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlarni avlodlardan avlodga yetkazuvchi ijtimoiy institut sifatida talqin qilish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, raqamli ta'lim platformalari, sun'iy intellekt, masofaviy ta'lim va xalqaro baholash dasturlarini joriy etish jarayonida milliy til, madaniyat va tarixga oid ta'lim mazmunining ustuvorligini ta'minlash huquqiy zarurat sifatida namoyon bo'ladi.

O. Musurmonovning ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasiga bag'ishlangan tadqiqotlarida ta'lim va tarbiya jarayonining milliy ma'naviyat bilan uzviy bog'liqligi asoslanadi. Muallif yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy fazilatlari va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda oila, mahalla, ta'lim muassasasi hamda milliy an'analarning muhim o'rin tutishini qayd etadi [3]. Ushbu qarashlar zamonaviy texnologiyalar vositasida ta'lim berishda faqat bilim va ko'nikmalarni uzatish bilan cheklanib qolmasdan, milliy qadriyatlarni ham raqamli mazmunga singdirish zarurligini ko'rsatadi. Masalan, elektron darsliklar, multimedia resurslari va virtual ta'lim muhitida xalq og'zaki ijodi, milliy tarix, urf-odatlar, buyuk allomalar merosi hamda an'anaviy axloqiy qadriyatlarning aks ettirilishi milliylikni saqlashning samarali yo'llaridan biridir.

R.X. Jo'rayevning pedagogika nazariyasi va amaliyotiga oid qarashlarida ta'limning mazmuni, shakli, metodlari va vositalari jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy aloqada ekanligi yoritiladi [4]. Muallif ta'lim samaradorligini oshirishda pedagogik jarayonning tizimlilik, shaxsga yo'naltirilganligi va tarbiyaviy xususiyatini muhim deb hisoblaydi. Ushbu nazariy yondashuv global standartlar bilan integratsiya sharoitida ta'lim mazmunini milliy komponentlar asosida shakllantirishga metodologik asos bo'la oladi. Ya'ni xalqaro kompetensiyalar, jumladan, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, kommunikatsiya, hamkorlik va raqamli savodxonlik milliy madaniyatga oid materiallar vositasida rivojlantirilishi mumkin. Bunda global kompetensiya va milliy identiklik bir-biriga qarama-qarshi tushunchalar sifatida emas, balki o'zaro to'ldiruvchi pedagogik hodisalar sifatida talqin qilinadi.

M.X. To'xtaxodjayevning pedagogikaga oid asarlarida ta'limning qonuniyatlari, tamoyillari, mazmuni va tarbiyaviy imkoniyatlari atroflicha tahlil qilingan. Muallif pedagogik jarayonning samaradorligi ta'lim va tarbiyaning birligi, milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi bilan bog'liq ekanligini ko'rsatadi [5]. Ushbu qarashlar zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda pedagogning roli pasaymasligi, aksincha, uning ma'naviy yo'naltiruvchi, tarbiyachi va madaniy vositachi sifatidagi vazifasi kuchayishi lozimligini

anglatadi. Chunki texnologiya axborotni tez va samarali yetkazishi mumkin, biroq u ta'lim mazmunining axloqiy va milliy yo'nalishini mustaqil ravishda belgilamaydi. Shu sababli raqamli ta'lim vositalari pedagogning maqsadli metodik rahbarligi asosida qo'llanilishi kerak.

UNESCOning "Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives" hujjatida barqaror rivojlanish maqsadlarini ta'lim mazmuniga integratsiya qilish, o'quvchilarda tizimli fikrlash, mas'uliyat, hamkorlik va kelajakni prognoz qilish kompetensiyalarini rivojlantirish zarurligi belgilangan [6]. Mazkur hujjat global ta'lim standartlarining muhim yo'nalishlarini ifodalaydi. Shu bilan birga, barqaror rivojlanish ta'limi mahalliy sharoit, madaniy xususiyat va hududiy ehtiyojlarni hisobga olgan holda tashkil etilishi kerak. Demak, O'zbekiston ta'lim tizimida barqaror rivojlanish maqsadlarini o'rgatishda milliy ekologik tajriba, suvdan foydalanish madaniyati, mahalla hamkorligi, oilaviy qadriyatlar va tabiatga ehtiyotkor munosabat kabi an'anaviy qarashlardan foydalanish mumkin. Bunday yondashuv global maqsadlarni milliy mazmun bilan boyitadi.

UNESCOning 2023-yildagi Global ta'lim monitoringi hisobotida texnologiyalarning ta'lim sifatiga ta'siri, raqamli tafovut, ma'lumotlar xavfsizligi, o'qituvchining roli va texnologiyalarni maqsadga muvofiq qo'llash masalalari tahlil etilgan [7]. Hisobotda texnologiyaning o'zi avtomatik ravishda ta'lim sifatini oshirmasligi, uning natijadorligi pedagogik maqsad, ijtimoiy sharoit va foydalanish madaniyatiga bog'liq ekanligi ko'rsatiladi. Mazkur xulosa milliylikni saqlash nuqtai nazaridan ham muhimdir. Agar raqamli platformalar va elektron resurslar asosan xorijiy tillar, madaniy stereotiplar va boshqa jamiyatlarga xos qadriyatlar asosida shakllantirilsa, milliy ta'lim mazmunining qisqarishi xavfi yuzaga keladi. Shu sababli mahalliy raqamli kontentni yaratish, o'zbek tilidagi sifatli ta'lim resurslarini ko'paytirish, milliy tarix va madaniyatga oid virtual platformalarni rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

N. Saidahmedovning yangi pedagogik texnologiyalarga oid tadqiqotlarida pedagogik texnologiya oldindan belgilangan maqsadga erishishni kafolatlovchi, izchil loyihalashtirilgan ta'lim jarayoni sifatida talqin qilinadi [8]. Muallif interfaol metodlar, o'quvchi faolligi, mustaqil fikrlash va natijaga yo'naltirilgan ta'limning ahamiyatini asoslaydi. Ushbu qarashlar global ta'lim standartlarini o'zlashtirishda zamonaviy metodlardan foydalanish, shu bilan birga ularning mazmunini milliy qadriyatlar asosida shakllantirish imkonini beradi. Masalan, loyiha metodi asosida milliy hunarmandchilikni o'rganish, muammoli ta'lim orqali Orol muammosini tahlil qilish, raqamli hikoyalar orqali tarixiy shaxslar faoliyatini yoritish, virtual ekskursiyalar yordamida milliy me'moriy yodgorliklarni o'rganish mumkin.

Tahlil qilingan manbalar global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasida milliylikni saqlashning bir necha muhim yo'nalishini belgilash imkonini beradi. Birinchidan, xalqaro ta'lim standartlari milliy ta'lim tizimiga mahalliy ehtiyojlar, tarixiy tajriba va madaniy qadriyatlarni hisobga olgan holda moslashtirilishi lozim. Ikkinchidan, ta'limning huquqiy, ma'naviy va tarbiyaviy asoslari milliy identiklikni mustahkamlashga xizmat qilishi kerak. Uchinchidan, zamonaviy texnologiyalar milliy til va madaniyatga oid raqamli kontent yaratish vositasi sifatida qo'llanilishi zarur. To'rtinchidan, global kompetensiyalarni rivojlantirish jarayoni milliy va umuminsoniy qadriyatlarining uyg'unligi asosida tashkil etilishi kerak.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili global ta'lim standartlari va raqamli texnologiyalarni joriy etish milliylikni zaiflashtiruvchi emas, balki uni yangi shakllarda rivojlantiruvchi omilga aylantirilishi mumkinligini ko'rsatadi. Buning uchun ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar bilan boyitish, o'zbek tilidagi raqamli resurslarni kengaytirish, o'qituvchilarning milliy-madaniy va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, xalqaro tajribani tanqidiy va moslashtiruvchi yondashuv

asosida o'zlashtirish talab etiladi. Ana shunday integrativ yondashuv global ta'lim makonida raqobatbardosh, shu bilan birga o'z milliy o'zligini anglagan yosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Yangi O'zbekiston sharoitida ta'lim tizimini xalqaro talablar asosida modernizatsiya qilish bilan birga, milliy madaniyat va qadriyatlarni ta'lim mazmuniga chuqur singdirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu bois global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashuv jarayonida milliylikni saqlab qolishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish muhim ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi. Mazkur maqolada global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalarning ta'lim tizimiga ta'siri, ularning afzalliklari hamda milliy qadriyatlarni saqlash bilan bog'liq muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion ta'lim muhitida milliylikni asrash, yosh avlodda milliy o'zlikni anglashni rivojlantirish va ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishning samarali yo'llari yoritib beriladi.

NATIJALAR

XXI asrda ta'lim tizimi inson kapitalini rivojlantirishning eng muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Jahon miqyosida iqtisodiy va texnologik taraqqiyotning jadallashuvi ta'limga qo'yilayotgan talablarni ham tubdan o'zgartirmoqda. Shu sababli ko'plab davlatlar ta'lim sifatini oshirish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish hamda yoshlarni global mehnat bozoriga mos ravishda tayyorlash maqsadida xalqaro ta'lim standartlarini joriy etishga alohida e'tibor qaratmoqda. Global ta'lim standartlari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning nazariy bilimlari bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu standartlar asosida tashkil etilgan ta'lim tizimi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish, jamoada ishlash, muloqot qilish va innovatsion g'oyalarni ilgari surish kabi kompetensiyalarni shakllantiradi. Ayniqsa, bugungi kunda dunyo ta'lim tizimida keng qo'llanilayotgan kompetensiyaviy yondashuv ta'lim oluvchilarning hayotiy vaziyatlarda bilimlardan samarali foydalanish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir. Zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblangan STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) ta'limi ham global standartlarning ajralmas qismi sanaladi. Ushbu yondashuv fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika fanlarini o'zaro integratsiyalashgan holda o'qitishni nazarda tutadi[9]. Natijada o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'ladilar, balki real hayotdagi muammolarni ijodiy va innovatsion yondashuv asosida hal qilish ko'nikmalarini ham egallaydilar. Bu esa kelajakda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning rivojlanishi ham ta'lim tizimiga yangicha talablarni qo'ymoqda. Bugungi kunda raqamli savodxonlik har bir shaxs uchun zarur kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, onlayn kurslar va sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari o'quvchilarga keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ular yordamida ta'lim olish jarayoni yanada qulay, tezkor va samarali bo'lib bormoqda. Shu bilan birga, o'quvchilarning axborotni izlash, tahlil qilish va undan oqilona foydalanish ko'nikmalari ham rivojlanmoqda. Global ta'lim standartlarining yana bir muhim jihati xalqaro hamkorlikni rivojlantirishdir. Turli davlatlar o'rtasida talabalar almashinuvi, qo'shma ta'lim dasturlari, xalqaro grantlar va ilmiy loyihalar soni ortib bormoqda. Bu esa yoshlarning dunyoqarashini kengaytirish, xorijiy tillarni puxta o'zlashtirish hamda boshqa xalqlarning madaniyati va tajribasini o'rganish imkoniyatini yaratadi. Natijada xalqaro maydonda raqobatbardosh, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash imkoniyati kengayadi.

MUHOKAMA

Shu bilan birga, global ta'lim standartlarini joriy etish jarayonida ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Xususan, xalqaro tajribalarni ko'r-ko'rona qabul qilish milliy ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlarini e'tibordan chetda qoldirishga olib kelishi ehtimoli mavjud. Har bir xalqning asrlar davomida shakllangan pedagogik tajribasi, milliy qadriyatlari, urf-odatlar va madaniy merosi mavjud bo'lib, ular yosh avlod tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Agar ta'lim jarayonida ushbu omillarga yetarlicha e'tibor berilmasa, yoshlarning milliy o'zligini anglash darajasi pasayishi mumkin. Globallashuv jarayonlari natijasida ayrim hollarda ommaviy madaniyatning keng tarqalishi ham kuzatilmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali kirib kelayotgan turli axborotlar yoshlarning dunyoqarashiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa ba'zan milliy qadriyatlar, an'analar va ma'naviy me'yorlarga nisbatan befarqlikni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bilan birga, milliy madaniyat va ma'naviy merosni targ'ib etishga ham alohida e'tibor qaratilishi zarur. Milliylikni saqlab qolishning eng samarali yo'llaridan biri ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar asosida boyitish hisoblanadi. O'quv dasturlarida xalqimizning boy tarixi, madaniyati, adabiy merosi, milliy urf-odatlar va an'alariga oid mavzularni keng yoritish yoshlarning milliy o'zligini anglashiga xizmat qiladi. Shuningdek, buyuk ajdodlarimizning ilmiy va ma'naviy merosini o'rganish orqali ularda milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish mumkin. Ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarni milliy mazmun bilan uyg'unlashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, elektron darsliklar, mobil ilovalar, virtual muzeylar va multimedia vositalari orqali milliy tarix, madaniyat va qadriyatlarni yoshlar ongiga samarali singdirish mumkin. Bu esa bir tomondan innovatsion ta'limni rivojlantirsa, ikkinchi tomondan milliylikni asrash va targ'ib etishga xizmat qiladi.

Demak, global ta'lim standartlari zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish, yoshlarni xalqaro maydonda raqobatbardosh kadrlar sifatida tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Biroq ushbu jarayonda milliy qadriyatlar, madaniy meros va ma'naviy an'analarni asrab-avaylash, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Faqatgina global va milliy manfaatlarining uyg'unligi asosida tashkil etilgan ta'lim tizimigina har tomonlama barkamol, bilimli va vatanparvar yoshlarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Raqamli texnologiyalar, internet tarmog'i, sun'iy intellekt, multimedia vositalari va elektron ta'lim platformalarining keng qo'llanilishi ta'lim jarayonining sifat va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy texnologiyalar nafaqat bilim berish usullarini takomillashtirmoqda, balki ta'lim oluvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va innovatsion yondashuvlarini rivojlantirish uchun ham qulay imkoniyatlar yaratmoqda.

Ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi. Elektron darsliklar, interaktiv taqdimotlar, videodarslar va multimediali o'quv materiallari murakkab mavzularni sodda va tushunarli tarzda o'rganish imkonini yaratadi. Ayniqsa, vizual va audio vositalar orqali berilgan ma'lumotlar o'quvchilarning eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi hamda darslarning qiziqarli tashkil etilishiga xizmat qiladi. Natijada ta'lim oluvchilarning fanga bo'lgan qiziqishi ortib, o'quv jarayonidagi faolligi kuchayadi. Virtual laboratoriyalar va simulyatsion dasturlar ham zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ular yordamida o'quvchilar murakkab tajribalarni xavfsiz va qulay sharoitda amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar[10]. Masalan,

fizika, kimyo, biologiya va texnika fanlari bo'yicha turli laboratoriya mashg'ulotlarini virtual muhitda bajarish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash mumkin. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga kirib kelishi yangi imkoniyatlarni yuzaga chiqarmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar har bir o'quvchining bilim darajasi, qobiliyati va ehtiyojlarini tahlil qilib, individual ta'lim yo'nalishini shakllantirish imkonini beradi. Bunday tizimlar o'quvchilarning xatolarini aniqlash, bilimdagi bo'shliqlarni to'ldirish va o'quv jarayonini shaxsiylashtirish orqali ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, o'qituvchilarga ham darslarni rejalashtirish va baholash jarayonlarida yordam beradi. Masofaviy ta'lim texnologiyalari ham zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Internet tarmog'i orqali tashkil etiladigan onlayn darslar geografik masofa va vaqt cheklovlarini bartaraf etib, ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ta'limning ahamiyati yanada yaqqol namoyon bo'ldi. Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalari an'anaviy va onlayn ta'lim elementlarini uyg'unlashtirgan holda faoliyat yuritmoqda. Bu esa ta'limning moslashuvchanligi va uzluksizligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Zamonaviy texnologiyalar yoshlarning axborot madaniyatini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Axborot oqimining keskin ortib borayotgan sharoitida o'quvchilarni kerakli ma'lumotlarni izlash, saralash, tahlil qilish va ulardan oqilona foydalanishga o'rgatish muhim vazifalardan biridir. Raqamli savodxonlik ko'nikmalarining rivojlanishi yoshlarning zamonaviy jamiyat talablariga moslashuvini ta'minlaydi hamda ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi.

Biroq zamonaviy texnologiyalarning ta'limdagi o'rni faqat bilim berish bilan cheklanib qolmaydi. Ular milliy madaniyat va ma'naviy merosni saqlash hamda targ'ib etishda ham muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalar milliy madaniyatni zamonaviy shakllarda targ'ib qilish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Bugungi kunda milliy tarix, adabiyot, folklor, urf-odatlar va san'at namunalarini o'z ichiga olgan elektron resurslar soni ortib bormoqda. Elektron kutubxonalar, raqamlashtirilgan tarixiy manbalar, virtual muzeylar va multimedia dasturlari orqali yoshlar milliy meros bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, buyuk ajdodlarimizning ilmiy va madaniy merosini raqamli formatda taqdim etish yoshlarning tarixiy xotirasini mustahkamlash va milliy g'urur tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, mobil ilovalar va internet platformalari orqali milliy qadriyatlarni targ'ib etuvchi turli loyihalar amalga oshirilmoqda. Milliy ertaklar, afsonalar, maqollar, xalq og'zaki ijodi namunalarining elektron shaklda taqdim etilishi yoshlarning o'z madaniyatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bundan tashqari, milliy bayramlar, urf-odatlar va an'analar haqidagi videomateriallar ham yosh avlodning ma'naviy dunyoqarashini boyitishga yordam beradi. Raqamli platformalarda milliy kontent ulushini oshirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki internet makonida xorijiy madaniy mahsulotlar ustunlik qilayotgan bir paytda milliy mazmundagi sifatli elektron resurslarni yaratish va ommalashtirish zarur. Bu nafaqat milliy madaniyatni saqlash, balki uni xalqaro miqyosda targ'ib qilish imkoniyatini ham yaratadi. Shu bois ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda milliy manfaatlar va qadriyatlarni hisobga olish muhim ahamiyatga ega.

Globallashuv jarayonlari, xalqaro ta'lim standartlarining joriy etilishi va zamonaviy texnologiyalarning ta'lim tizimiga keng kirib kelishi yosh avlodni zamon talablariga mos ravishda tarbiyalash uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, ushbu jarayonlar milliy o'zlikni

saqlash, milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirish va ma'naviy merosni avloddan avlodga yetkazish masalasini ham dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Chunki har qanday xalqning taraqqiyoti uning milliy qadriyatlari, madaniyati va tarixiy xotirasini asrab-avaylagan holda amalga oshirilgandagina barqaror va samarali bo'ladi. Shu sababli ta'lim tizimida milliylikni saqlab qolishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliylikni saqlab qolishning eng muhim pedagogik yo'llaridan biri ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar bilan boyitish hisoblanadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarga xalqimizning boy tarixi, madaniyati, urf-odatlarini, milliy an'analari va ma'naviy merosi haqida chuqur bilim berilishi lozim. O'quv dasturlarida buyuk ajdodlarimizning ilmiy va ma'rifiy faoliyati, milliy davlatchilik tarixi, xalq og'zaki ijodi, milliy san'at va adabiyot namunalari keng yoritilishi yoshlarning milliy o'zligini anglashiga xizmat qiladi. Ayniqsa, darslik va o'quv qo'llanmalarida milliy qadriyatlarga oid mavzularning salmog'ini oshirish orqali yoshlarda Vatanga muhabbat, milliy g'urur va tarixiy xotira tuyg'ularini shakllantirish mumkin. Milliylikni asrashning yana bir muhim yo'nalishi zamonaviy texnologiyalar asosida milliy kontent yaratish hisoblanadi. Bugungi axborotlashgan jamiyatda yoshlar asosan internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali ma'lumot olmoqda. Shu sababli elektron darsliklar, mobil ilovalar, videodarslar, animatsion materiallar va interaktiv platformalarda milliy g'oya va qadriyatlarni aks ettiruvchi kontentlar yaratish zarur. Masalan, milliy tarix, xalq qahramonlari, buyuk mutafakkirlar hayoti va faoliyati haqida multimedia materiallari tayyorlash yoshlarning o'z madaniy merosiga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bunday resurslar nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega bo'lib, yoshlarni milliy ruhda kamol toptirishga xizmat qiladi. Ona tilining nufuzini oshirish ham milliylikni saqlab qolishning muhim pedagogik omillaridan biridir. Til millatning ma'naviy boyligi va madaniy merosini saqlovchi asosiy vosita hisoblanadi. Shuning uchun ta'lim tizimida o'zbek tilining mavqeini mustahkamlash, uning ilm-fan va texnologiyalar tiliga aylanishini ta'minlash zarur. Zamonaviy texnologiyalar asosida yaratilayotgan elektron kutubxonalar, ta'lim platformalari, sun'iy intellekt dasturlari va mobil ilovalarda o'zbek tilidagi sifatli kontentlar sonini ko'paytirish muhim ahamiyatga ega. Bu nafaqat ona tilining rivojlanishiga xizmat qiladi, balki yoshlarning milliy o'zligini anglashini ham mustahkamlaydi.

Shu bois ta'lim jarayonida yoshlarni bir tomondan umuminsoniy qadriyatlar, bag'rikenglik, tinchliksevarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalash, ikkinchi tomondan esa milliy an'ana va urf-odatlarga hurmat ruhini shakllantirish muhim hisoblanadi. Bunday uyg'unlik yoshlarning har tomonlama barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Milliy tarbiya jarayonida oila, mahalla va ta'lim muassasalari hamkorligini kuchaytirish alohida ahamiyatga ega. Oila bolaning ilk tarbiya maskani bo'lib, unda milliy qadriyatlar va ma'naviy me'yorlarning dastlabki asoslari shakllanadi. Mahalla esa xalqning asrlar davomida shakllangan tarbiyaviy tajribasini o'zida mujassam etgan ijtimoiy institut hisoblanadi. Ta'lim muassasalari esa ushbu jarayonni ilmiy-pedagogik asosda davom ettiradi. Ushbu uch institutning hamkorligi natijasida yoshlarning ma'naviy dunyosi boyib, milliy qadriyatlarga sodiqligi ortadi. Shu bois maktab, oila va mahalla o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlash, tarbiyaviy tadbirlarni birgalikda tashkil etish muhim vazifalardan biri sanaladi. Raqamli madaniyatni shakllantirish ham bugungi kunda milliylikni saqlashning muhim pedagogik yo'nalishiga aylanmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylangan bir paytda ularda axborotlardan to'g'ri foydalanish madaniyatini shakllantirish zarur. O'quvchilarga axborotni tanqidiy tahlil qilish, yolg'on va zararli ma'lumotlarni ajrata olish, internet xavfsizligi qoidalariga rioya qilish hamda milliy va ma'naviy qadriyatlarga zid bo'lgan g'oyalardan himoyalash ko'nikmalarini singdirish

muhimdir. Bu esa yoshlarni turli mafkuraviy tahdidlar va ommaviy madaniyatning salbiy ta'siridan himoya qilishga yordam beradi.

Shuningdek, ta'lim muassasalarida milliy bayramlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, adabiy kechalar, tarixiy obidalariga sayohatlar va milliy urf-odatlariga bag'ishlangan loyihalarni tashkil etish ham milliylikni saqlashning samarali pedagogik usullaridan biridir. Bunday tadbirlar yoshlarning milliy merosga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularda ajdodlarimiz qoldirgan boy ma'naviy va madaniy boyliklarga hurmat tuyg'usini shakllantiradi.

Ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar bilan boyitish, milliy kontent yaratish, ona tilining nufuzini oshirish, oila-mahalla-maktab hamkorligini rivojlantirish hamda raqamli madaniyatni shakllantirish orqali yosh avlodning milliy o'zligini anglashini mustahkamlash mumkin. Ana shundagina globallashuvning ijobiy imkoniyatlaridan samarali foydalanish bilan birga milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va kelajak avlodlarga yetkazish imkoniyati yaratiladi.

Milliy o'zlikni anglash har bir insonning o'z millatiga mansubligini his etishi, xalqining tarixi, tili, madaniyati, urf-odatlari va qadriyatlarini chuqur anglashi bilan bog'liq bo'lgan murakkab ijtimoiy-ma'naviy jarayondir. Bugungi globallashuv davrida milliy o'zlikni anglash masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki axborot oqimining keskin ortishi, turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri va ommaviy madaniyatning keng tarqalishi yoshlarning dunyoqarashi va ma'naviy hayotiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda yosh avlodda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantirish, ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va ma'naviy barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Milliy o'zlikni anglashning shakllanishida tarixiy xotira alohida o'rin tutadi. Har bir xalq o'zining ko'p asrlik tarixi, madaniy merosi va buyuk ajdodlari bilan faxrlanadi. O'zbek xalqi ham jahon sivilizatsiyasi rivojiga ulkan hissa qo'shgan buyuk allomalar, davlat arboblari va mutafakkirlar bilan mashhurdir. Yosh avlodni ajdodlarimizning boy ilmiy, ma'naviy va madaniy merosi bilan tanishtirish ularda milliy g'urur va Vatanga sadoqat tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, buyuk mutafakkirlarning ilm-fan rivojiga qo'shgan hissasi, milliy davlatchilik tarixidagi ulkan yutuqlar hamda xalqimizning boy ma'naviy merosi haqidagi bilimlar yoshlarning milliy o'zligini anglashini mustahkamlaydi. Ma'naviy tarbiya esa shaxsning axloqiy, estetik, madaniy va ijtimoiy fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. U insonda ezgulik, adolat, vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik va mas'uliyat kabi fazilatlarini shakllantiradi. Milliy o'zlikni anglash va ma'naviy tarbiya bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ular yoshlarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Milliy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy tarbiya yoshlarni turli yot g'oyalar va ma'naviy tahdidlardan himoya qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Milliy qahramonlar faoliyatini targ'ib qilish ham yoshlar ma'naviy tarbiyasining muhim yo'nalishlaridan biridir. Tarix davomida xalqimiz ozodligi, taraqqiyoti va farovonligi yo'lida xizmat qilgan buyuk shaxslar yosh avlod uchun ibrat maktabi vazifasini bajaradi. Ularning hayoti va faoliyati asosida yaratilgan filmlar, hujjatli ko'rsatuvlar, elektron darsliklar va interaktiv dasturlar yoshlarning milliy g'ururini oshirishga xizmat qiladi. Natijada ularda Vatan ravnaqi uchun mas'uliyat hissi va fuqarolik pozitsiyasi shakllanadi. Tarixiy obidalar ham milliy o'zlikni anglashning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston hududidagi qadimiy shaharlar, me'moriy yodgorliklar va madaniy maskanlar xalqimizning boy tarixidan dalolat beradi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida virtual sayohatlar, 3D modellar va elektron ekskursiyalar tashkil etish orqali yoshlarni tarixiy obidalar bilan yaqindan tanishtirish mumkin. Bu esa ularda milliy merosga hurmat va ehtirom tuyg'ularini shakllantirishga yordam beradi. Xalq og'zaki ijodi

namunalari ham ma'naviy tarbiyaning muhim vositasi hisoblanadi. Ertaklar, dostonlar, maqollar, matallar va afsonalarda xalqning asrlar davomida shakllangan hayotiy tajribasi, ma'naviy qarashlari va axloqiy tamoyillari mujassam bo'lgan. Ushbu boy merosni zamonaviy texnologiyalar vositasida targ'ib qilish yoshlarning milliy qadriyatlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Elektron kitoblar, audiokitoblar, animatsion filmlar va mobil ilovalar orqali xalq og'zaki ijodi namunalari yosh avlodga yetkazish samarali natijalar beradi. Globallashuv sharoitida yoshlarning milliy o'zligini saqlab qolishi va zamonaviy bilimlarni egallashi o'zaro uyg'un holda amalga oshirilishi zarur. Chunki bugungi kunda har tomonlama rivojlangan shaxs nafaqat zamonaviy texnologiyalarni puxta bilishi, balki o'z milliy qadriyatlariga sodiq bo'lishi ham lozim. Milliy o'zlikni anglagan, ma'naviy barkamol yoshlar jamiyat taraqqiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Ular globallashuv jarayonlarida faol ishtirok etgan holda o'z milliy qiyofasini saqlab qolishga qodir bo'ladilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, global ta'lim standartlari o'quvchilarda zamonaviy bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Xususan, kompetensiyaviy yondashuv, STEAM ta'limi, raqamli savodxonlik, tanqidiy va kreativ fikrlash kabi yo'nalishlar yoshlarning zamonaviy jamiyat talablariga moslashishiga yordam beradi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonining sifati va samaradorligi ortib, o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlari sezilarli darajada kengaymoqda. Elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, masofaviy ta'lim platformalari va sun'iy intellekt texnologiyalari ta'limning yangi bosqichga ko'tarilishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Biroq globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari bilan bir qatorda ayrim muammolar ham yuzaga kelmoqda. Jumladan, ommaviy madaniyatning keng tarqalishi, turli mafkuraviy ta'sirlarning kuchayishi hamda internet makonidagi salbiy axborotlarning ko'payishi yoshlarning ma'naviy dunyoqarashi va milliy o'zligini anglashiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida milliy qadriyatlar, tarixiy meros va madaniy an'analarni asrab-avaylash masalalariga alohida e'tibor qaratish zarur. Milliylikni saqlab qolish va rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, milliy tarix, xalq og'zaki ijodi, buyuk ajdodlarimizning ilmiy va ma'naviy merosiga bag'ishlangan raqamli resurslar yoshlarning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, internet va ijtimoiy tarmoqlarda milliy kontent ulushini oshirish yoshlarni yot g'oyalardan himoya qilish hamda ularning ma'naviy immunitetini mustahkamlashga xizmat qiladi. Milliy o'zlikni anglash va ma'naviy tarbiya masalalari ham zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ajdodlar merosini o'rganish, milliy qahramonlar faoliyatini targ'ib qilish, tarixiy obidalar va xalq og'zaki ijodi namunalariidan samarali foydalanish yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini boyitadi. Natijada ularda Vatanga muhabbat, milliy g'urur, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollik kabi muhim fazilatlar shakllanadi. Bunday sifatlar esa har tomonlama barkamol shaxsni tarbiyalashning muhim omili hisoblanadi.

XULOSA

Umuman olganda, oila, mahalla va ta'lim muassasalari hamkorligini mustahkamlash milliy tarbiya samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu institutlarning o'zaro hamkorligi natijasida yoshlarning ma'naviy kamoloti uchun qulay muhit yaratiladi. Ayniqsa, raqamli asr sharoitida yoshlarni axborot xavfsizligi, media madaniyat va raqamli madaniyat asoslariga o'rgatish, ularda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan bir qatorda milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va rivojlantirish o'zaro bog'liq jarayonlar hisoblanadi.

Ularning uyg'unligi asosida tashkil etilgan ta'lim tizimigina zamonaviy bilimlarga ega, milliy o'zligini anglagan, ma'naviy barkamol va raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalash imkonini beradi. Shunday ekan, ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni qo'llash bilan birga milliy madaniyat, til, tarix va ma'naviy merosni asrashga qaratilgan pedagogik mexanizmlarni yanada takomillashtirish dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

Demak, global ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashuv sharoitida milliylikni saqlab qolish nafaqat ta'lim tizimining, balki jamiyat taraqqiyotining ham muhim sharti hisoblanadi. Ana shu uyg'unlik asosida tarbiyalangan yosh avlod kelajakda mamlakatning intellektual salohiyatini yuksaltiruvchi, milliy manfaatlarni himoya qiluvchi hamda jahon hamjamiyatida munosib o'rin egallovchi yetuk mutaxassislar sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (References):

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Yangi tahrir. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. – 80 b.
3. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 256 b.
4. Jo'rayev R.X. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2020. – 320 b.
5. To'xtaxodjayeva M.X. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 368 b.
6. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO Publishing, 2017. – 63 p.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO Publishing, 2023. – 435 p.
8. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019. – 172 b.
9. Yakman G., Lee H. Exploring the Exemplary STEAM Education in the U.S. as a Practical Educational Framework // *Journal of the Korean Association for Science Education*. – 2012. – Vol. 32. – No. 6. – P. 1072–1086.
10. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. – Paris: UNESCO Publishing, 2021. – 54 p.